

УДК 378.4

Готуємо вчителя для нової української школи

Тетяна Довженко,

доктор педагогічних наук, професор,
декан факультету початкового навчання,

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Гьогодні ми є свідками серйозних перетворень в освітній галузі, що почалися саме з початкової ланки освіти. З вересня цього навчального року в перший клас прийшли діти, які будуть навчатися на якісно нових концептуальних засадах. Концепція Нової української школи визначає розвиток освіти на період до 2029 року і базується на чотирьох провідних принципах освіти, що були озвучені на засіданні Кронберзької конференції 2007 року: навчитися пізнавати, навчитися працювати, навчитися співіснувати і навчитися жити. У центрі уваги нової української школи перебуває дитина як індивідуальність, а її батьки стають партнерами у здобутті освіти. Це означає, що школа буде співпрацювати з позашкільними закладами освіти, враховуючи та розвиваючи індивідуальні здібності кожної дитини. За основу концепції взято педагогіку партнерства: співпраця між учителем, учнем і батьками має стати такою, щоб вони були рівноправними учасниками освітнього процесу. Учитель сьогодні має змогу реалізувати авторські навчальні програми, обирати підручники, визначати методи і стратегії навчання, допомагає батькам здобути спеціальні знання про розвиток дитини. Передбачено, що серед методів навчання у початковій школі переважають ігрові, соціальні та групові завдання, використовуються цікаві дослідницькі проекти. Запроваджуються й нові підходи до ро-

боти вчителя. За словами міністра Лілії Михайлівни Гриневич у нову українську школу має прийти умотивований учитель. Самі умови роботи вимагають від учителів постійного зростання, опанування нових методик, відвідування тренінгів. Зараз створено умови для постійного підвищення кваліфікації вчителів, у них є можливість самостійно обирати організації та установи, що нададуть їм необхідні освітні послуги.

Упродовж останніх двох років ми активно аналізували основні положення Концепції «Нова українська школа», обговорювали як наповнити новим змістом традиційні дисципліни, як надати підготовці вчителя початкової школи не просто траєкторії компетентнісного підходу, сформувані компетентності життєтворчості, життєздатності, активної реалізації власного потенціалу. Такі зміни назрівали давно і є очікуваними для нас та власне й усіх, хто пов'язаний з початковою ланкою освіти. Маємо не лише реалізувати оновити зміст навчання відповідно до нових програм, настав час концептуально нових підручників, і вчитель сьогодні має знати набагато більше, ніж це було, скажімо, 50 та навіть 25 років тому. Цілком зрозуміло, що це зумовило зміни й у навчальних планах підготовки студентів факультетів початкового навчання. Реалії вимагають, щоб ми якісно оновили наповнення цих планів. У Харкові реалізуються різні програми навчання: традиційна, програ-

ми з поглибленим вивченням предметів («Росток», «На крилах успіху»), програми розвивального навчання, програми науково-педагогічного проекту «Інтелект України», авторські програми вчителів гімназій, колегіумів, ліцеїв. До роботи в умовах проектних технологій має бути готовим кожен випускник нашого факультету.

Варто зазначити, що на факультеті працює потужна команда викладачів-методистів. Особливу увагу надаємо організації та проведенню уроків лінгвістичного циклу в сучасній початковій школі. Цю проблематику розробляє кафедра теорії і методики викладання філологічних дисциплін у початковій школі. Ми маємо змогу в умовах викладання традиційного курсу «Методика навчання української мови» показувати роботу вчителя за авторськими методиками читання. Наші студенти сьогодні крім традиційного способу навчання читання, опановують методики О.М. Кушніра, І.П. Гудзика, В.М. Зайцева, І.Т. Федоренка, І.Г. Пальченко, В.Б. Едигея. Працює очолювана професором О.В. Джежелей лабораторія методичного забезпечення неперервної системної освіти школа — вищій навчальний заклад здійснює ґрунтовну дослідницьку роботу щодо проблеми формування свідомого процесу читання учнів початкової школи. Лабораторією зібрано унікальні дані про стан формування читацької культури сучасної дитини, розроблено методики залучення дітей до читання різних видів літератури, створено підручники та посібники.

На факультеті працює Науково-консультативний центр дитячої книги і читання, який очолює доцент А.А. Ємець. Необхідно зазначити, що подібних центрів у педагогічних ЗВО немає, центр є оригінальним утворенням нашого університету, спрямованим на позитивне професійне формування майбутніх педагогів. На сьогодні Центр має чисельний бібліотечний фонд, унікальні дитячі періодичні видання (зібрано дитячі журнали за останні 30 років), сформовано фонд виставок різної

тематики (це й виставки до ювілейних дат дитячих письменників, це виставки жанрової літератури, виставки методичного спрямування «Як навчити дитину читати», «Як швидко вивчити вірш напам'ять», «Як організувати театр у школі» тощо). Особливо цінними є матеріали Центру щодо різних методик організації дитячого читання, формування кола читацьких інтересів, аналіз зарубіжного досвіду з питань формування дитини як повноцінного читача.

Інноваційним напрямом підготовки майбутнього вчителя до проведення уроків навчання грамоти є система методичної роботи, яку очолює доцент І.В. Цєпова. Вона є автором підручників для початкової школи, прописів, рекомендованих МОН України. Саме зі студентами нашого факультету було апробовано методику навчання письма ліворуких дітей та розроблено прописи для них. Ірина Вікторівна ще й розробляє концепцію створення музею букваристики на факультеті. Наші студенти самі створюють експозицію Музею букваря.

Ми готуємо майбутніх учителів до роботи в двомовному середовищі за програмами доцента О.М. Коваленко, яка є автором підручників з української мови.

Наші студенти обізнані з системою роботи вальдорфської школи. Особливості такої роботи розкриває доктор педагогічних наук, професор О.М. Іонова, яка очолює кафедру природничо-математичних дисциплін та є керівником науково-методичного експерименту всеукраїнського рівня «Розвиток вальдорфської педагогіки в Україні».

Цього року кафедра початкової, дошкільної та професійної освіти запровадила роботу школи професійного зростання студента, яка має на меті ознайомити майбутніх учителів початкових класів з новими методиками навчання, з роботою вчителя в інноваційних умовах. На сьогодні укладено договори про співпрацю з кількома школами, які здійснюють підготовку молодших школярів в умовах інноватики, зокрема за програмами на-

уково-педагогічного проекту «Інтелект України» (науковим керівником цього проекту є доктор педагогічних наук, професор І.В. Гавриш). Кафедрою розроблено алгоритм співпраці з кращими вчителями, які працюють за програмою проекту. Ураховуючи позитивний досвід педагогічних училищ та коледжів, з 1 семестру цього навчального року школа професійного зростання запровадила день підготовки на базі школи. Теоретичний матеріал поєднується у нас з навчанням в умовах школи. Наприклад, лекції з дидактики ми поєднуємо з уроком вчителя-практика, показуємо традиційний урок та урок за програмою проекту. Вчителі проводять майстер-класи, де демонструють кращі форми роботи. Моніторинг доводить, що такий підхід уже дав позитивні результати: студенти більш мотивовані до теоретичного навчання, активно відвідують майстер-класи вчителів, ведуть педагогічні щоденники, укладають перелік запитань до вчителя-практика. Це дало нам підстави, починаючи з 2-го семестру, залучити до такої роботи студентів усіх курсів.

Такий підхід до організації навчального процесу дає можливість кожному студенту ознайомитися не лише з передовим педагогічним досвідом, а й провести паралелі між теорією навчання та практикою, самому побачити методику роботи вчителя, відвідати майстер-клас, узагальнити такий підхід та визначити власне бачення своєї роботи в такій системі. Думається, що такий досвід буде корисним для інших педагогічних закладів вищої освіти.

У той же час ми бачимо недоліки в сучасній системі підготовки вчителя початкових класів. Це спонукало нас до ґрунтового аналізу проблем, що виникають, та дало можливість висунути низку пропозицій стосовно підвищення рівня підготовки майбутнього вчителя початкової школи:

1. З метою мотивації до навчання потенційно здібної молоді пропонуємо

розробити комплекс заходів щодо державної підтримки підготовки сучасного вчителя на бюджетній основі та надання адресної допомоги, створення бази пільгового кредитування для вступників до педагогічних ЗВО.

2. Відновити практику обов'язкового відпрацювання упродовж 3-х років випускників факультетів початкової освіти, які навчалися за рахунок бюджетних коштів. Це сприятиме тому, що в школу підуть фахівці з кращою фундаментальною підготовкою.

3. Обов'язково запровадити підготовку майбутніх фахівців за рівнем «Магістр. Учитель початкових класів». Цей рівень магістерської підготовки дозволить підготувати фахівця, здатного швидко реагувати на зміни життя та суспільні запити: вміння розробляти програми, удосконалювати типові програми, створювати не лише наочність для уроків, а й методичні рекомендації, де буде передано кращий педагогічний досвід.

Ми розраховуємо на співпрацю зі шкільними колективами, яка б полягала у ґрунтовній та системній профорієнтаційній роботі, що сприяло б залученню до навчання в педагогічних ЗВО кращих випускників шкіл.

Сьогодні, як ніколи, колективи факультетів з підготовки вчителя початкових класів усвідомлюють свою відповідальність за майбутнє покоління. Це значить, що попереду багато роботи, перспективних планів, інноваційних процесів, але ми сприймаємо їх позитивно і готові реалізовувати.

Література

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 10.12.2018)

05.02.2019